

Prawo broni rzek

Paweł Pawlaczyk

Schodno, 16 czerwca 2012 r.

Tę prezentację wolno rozpowszechniać - CC-BY licence

Jesteśmy w Unii

- „Wysoki poziom ochrony środowiska”
- Zasada przezorności
- „Zanieczyszczający płaci”
- Zarządzanie środowiskiem jako dobrem wspólnym
- Obowiązek interpretacji prowspólnotowej
- Orzecznictwo TSUE wiążące także na gruncie krajowym

Dyrektywa

Ramowa Dyrektywa Wodna = dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej

*Obok dyrektyw:
ptasiej,
siedliskowej,
szkodowej, EIA,
SEA, karno-
środowiskowej,*

*- jeden z
najważniejszych
europejskich
instrumentów
środowiskowych*

David Miller, Pstrąg i Woda, obraz olejny

Transpozycja

W zasadzie przez ustawę Prawo Wodne

Nowości w polskim prawie:

- 15 listopada 2010 r. - nowa lista przedsięwzięć wymagających uzyskania decyzji środowiskowej
- 5 stycznia 2011 r. - ustawa o nowelizacji ustawy Prawo Wodne oraz niektórych innych ustaw (weszła w życie 18 marca)
- 22 lutego 2011 r. - zatwierdzenie planów gospodarowania wodami w dorzeczach

Inwestycje w wodach - procedura decyzji środowiskowej

Fot. Paweł Pawlaczyk

... od 15.11.2010 decyzji środowiskowej wymagają niemal wszystkie inwestycje w wodach:

- Wszystkie regulacje (kształtowanie przekroju poprzecznego i podłużnego oraz biegu cieków)
- Wszystkie MEW
- Wszystkie piętrzenia na rzekach, strumieniach potokach
- Wszystkie piętrzenia w formach ochrony przyrody i ich otulinach (z wyjątkiem wynikających z planów ochrony)
- Każde pozyskiwanie kopalin z wód

Inwestycje w wodach - procedura decyzji środowiskowej

- ... od 15.11.2010 decyzji środowiskowej wymagają melioracje:
- wszystkich łąk, pastwisk lub nieużytków,
 - wszystkich terenów znajdujących się na obszarach objętych formami ochrony przyrody, lub położonych w ich otulinach,
 - wszystkie melioracje > 5 ha (> 2 ha jeśli wiążą się z dokonanymi w ciągu 5 lat)

Inwestycje w wodach - procedura decyzji środowiskowej

- Wniosek + KIP
- Opinia RDOŚ i PIS o potrzebie ooś
- Organ rozstrzyga o potrzebie - braku potrzeby ooś (tzw. screening)

Bez ooś:

- Wydawana decyzja środowiskowa

Z ooś:

- Raport
- Postępowanie z udziałem społeczeństwa
- Uzgodnienie z RDOŚ
- Wydawana decyzja środowiskowa lub odmowa

Inwestycje w wodach - nowe zasady!

Nowy art. 81 ust 3 ustawy ooś:

Jeżeli z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wynika, że przedsięwzięcie może spowodować nieosiągnięcie celów środowiskowych zawartych w planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach odmawia zgody na realizację przedsięwzięcia, o ile nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 38j ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne.

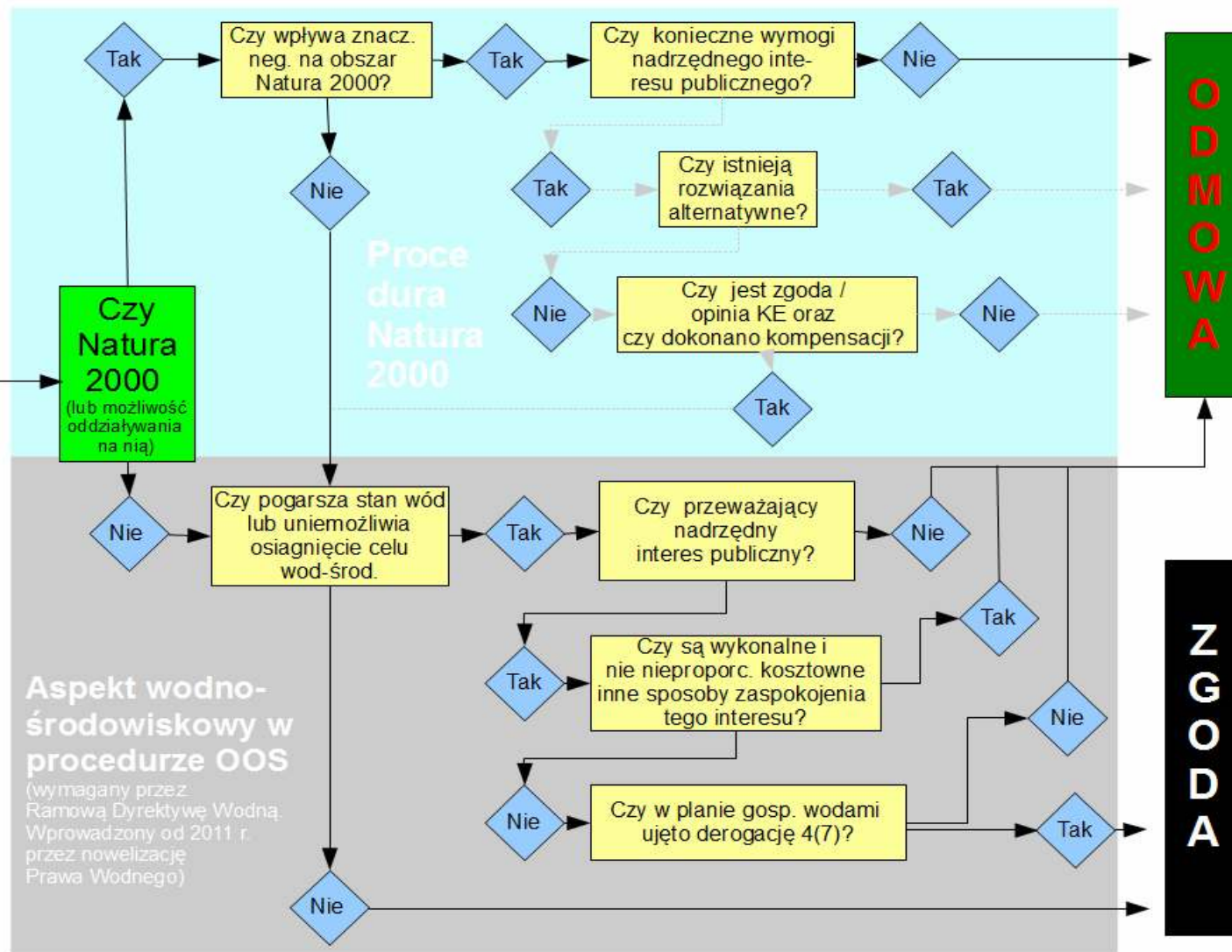

Inwestycje w wodach - nowe zasady!

Art. 38j PW (wyjątki):

- 1) podejmowane są wszelkie działania, aby łagodzić skutki negatywnych oddziaływań na stan jednolitych części wód;
- 2) przyczyny zmian i działań, o których mowa w ust. 1 i 2, są szczegółowo przedstawione w planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza;
- 3) przyczyny zmian i działań, o których mowa w ust. 1 i 2, są uzasadnione nadrzędnym interesem publicznym, a pozytywne efekty dla środowiska i społeczeństwa związane z ochroną zdrowia, utrzymaniem bezpieczeństwa oraz zrównoważonym rozwojem przeważają nad korzyściami utraconymi w następstwie tych zmian i działań;
- 4) zakładane korzyści wynikające ze zmian i działań, o których mowa w ust. 1- 3, nie mogą zostać osiągnięte przy zastosowaniu innych działań, korzystniejszych z punktu widzenia interesów środowiska, ze względu na negatywne uwarunkowania wykonalności technicznej lub nieproporcjonalnie wysokie koszty w stosunku do spodziewanych korzyści.

Inwestycje w wodach - nowe zasady !

Regulacja czy utrzymywanie?

Regulacja wód (a właściwie cieków naturalnych) - służy poprawie warunków korzystania z wód i ochronie przeciwpowodziowej i w myśl art. 67 ust. 2 ustawy Prawo wodne, sprowadza się do podejmowania przedsięwzięć (**których zakres wykracza poza działania związane z utrzymywaniem wód**) polegających **w szczególności** na kształtowaniu przekroju podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego (tzn. układu w planie) koryta cieku naturalnego.

Zgodnie z art. 22. ust 1 ustawy Prawo wodne: „Utrzymywanie śródlądowych wód powierzchniowych oraz morskich wód wewnętrznych polega na **zachowaniu lub odtworzeniu stanu ich dna lub brzegów** oraz na **konserwacji lub remoncie istniejących budowli regulacyjnych** w celu zapewnienia swobodnego spływu wód oraz lodów, a także właściwych warunków korzystania z wód”.

Regulacja czy utrzymywanie?

Art 24. Utrzymywanie śródlądowych wód powierzchniowych oraz morskich wód wewnętrznych i brzegu morskiego **nie może naruszać** istniejącego dobrego stanu tych wód oraz warunków wynikających z ochrony wód.

Art. 38i.2. Nie stanowi czasowego pogorszenia stanu jednolitych części wód **tymczasowe wahanie stanu** jednolitych części wód, jeżeli jest ono związane z utrzymywaniem wód powierzchniowych oraz morskich wód wewnętrznych i brzegu morskiego zgodnie z interesem publicznym, o ile stan tych wód jest przywracany bez konieczności prowadzenia działań naprawczych.

????

Przedmiotem przedsięwzięcia jest wykonanie robót utrzymaniowych związanych z usuwaniem szkód powodziowych powstałych na terenach przyległych do rzeki Stradomka w km 5+500-7+200 w miejscowościach: Sobolów, Kamyk i Chrostowa. Przedsięwzięcie polega na zabudowie wyryw na skarpach rzeki oraz ich zabezpieczeniu poprzez wykonanie umocnień liniowych (opaski i tamy brzegowe), poprzecznych (tamy poprzeczne) oraz stabilizację dna (gurty denne). Jest to nowa zabudowa.

Podkreślam, że przedsięwzięcie nie jest regulacją wód. Regulacja wód wg Prawa Wodnego (Dz.U.z 2005r, Nr 239 poz.2019 z późn. zm.) art. 67.2. polega na podejmowaniu przedsięwzięć, których zakres wykracza poza działania związane z utrzymaniem wód, a w szczególności na kształtowaniu przekroju podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego koryta cieku naturalnego. Planowane przedsięwzięcie nie zmienia parametrów naturalnego koryta potoku Stradomka ani jego naturalnych spadków (rys. 1 i 3).

Fot. R. Koryga, RDOŚ Kraków

Fot. R. Koryga, RDOŚ Kraków

Fot. R. Koryga, RDOS Kraków

Regulacja czy utrzymanie?

...przedsięwzięcia klasyfikowane zgodnie z polskim prawem jako prace utrzymaniowe, systematycznie nie są poddawane ocenie wymaganej na podstawie art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej. W tym zakresie trzeba zwrócić uwagę na orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-418/04 oraz C-226/08, gdzie Trybunał stwierdził, iż konserwacja rowów odwadniających czy bieżące prace konserwacyjne w kanale żegludowym wymagają oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 (pkt. 257 oraz 50 odpowiednio wyroków cytowanych powyżej).

Problem jest jasny - w przypadku braku jakichkolwiek decyzji dla prac utrzymaniowych (jakkolwiek zdefiniowanych), nie ma miejsca, w którym ocenę naturową można by przeprowadzić.

utrzymywanie śródlądowych wód powierzchniowych oraz morskich wód wewnętrznych polega na zachowaniu lub odtworzeniu stanu ich dna lub brzegów oraz na konserwacji lub remoncie istniejących budowli regulacyjnych w celu zapewnienia swobodnego spływu wód oraz lodów, a także właściwych warunków korzystania z wód (art. 22 ust. 1); jako, że określenie „odtworzenie stanu ich dna lub brzegów” nakłada się na użyte w stosunku do regulacji wód „kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego koryta ciekłu naturalnego”, ze względu na szerokie zastosowanie dyrektywy 85/337/EWG, również te (definiowane jako *utrzymaniuowe*) działania należy uznać za przedsięwzięcie mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko (właśnie jako *regulację wód*).

Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko – przewodnik po rozporządzeniu Rady Ministrów

Melioracja czy konserwacja starych rowów?

Fot. U. Biereżnoj

Niekiedy 'nie konserwowane od 1950'...

A gdzie ocena oddziaływania na Naturę 2000 ?

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej:
Prace ‘utrzymeniowe’ **są przedsięwzięciem** w sensie art. 6(3) dyrektywy siedliskowej i **mogą wymagać oceny** oddziaływania na Naturę 2000 (wyrok ETS w sprawie 418/04, por. także wyrok w sprawie C-226/08)

A gdzie ocena oddziaływania na Naturę 2000 ?

27 lutego 2012 r.

Komisja Europejska wystosowała „pierwsze formalne ostrzeżenie” do Polski w związku z naruszeniem wymogu ocenowego przez prace „utrzymaniowe” i „naprawę szkód powodziowych” w woj. podlaskiem.

Zamknięty katalog „prac utrzymaniowych”

- 1) wykaszanie roślin z dna cieków oraz z brzegów i skarp cieków;
- 2) usuwanie roślin pływających i korzeniących się w dnie cieków;
- 3) usuwanie drzew i krzewów, których wiek nie przekracza 10 lat, porastających dna cieków oraz ich brzegi i skarpy;
- 4) zasypywanie wyrw w brzegach i skarpach cieków oraz ich zabudowę biologiczną w szczególności przez darniowanie, obsiewanie mieszanką traw oraz brzegosłony i nasadzenia wiklinowe;
- 5) udrażnianie koryt cieków przez usuwanie zatorów utrudniających swobodny przepływ wód;
- 6) udrażnianie przepustów i odcinków cieków pod mostami;
- 8) naprawę urządzeń wodnych, w tym uzupełnienie ubytków ubezpieczenia dna i skarp cieków, skarp i korony wałów przeciwpowodziowych, opasek oraz ubezpieczeń w obrębie urządzeń wodnych
- 9) rozbiórkę tam bobrowych;
- 10) odmulanie dna cieków i usuwanie przemiałów z dna cieków

Nawet dla w/w obowiązek oceny Natura 2000 (co może rozciągnie się na decyzję 118)

„Prace utrzymaniowe” - plany zmiany prawa

PROJEKT

Art. 21. 1. Utrzymywanie śródlądowych wód powierzchniowych oraz morskich wód wewnętrznych polega na zachowaniu stanu ich dna lub brzegów oraz na konserwacji lub remoncie istniejących budowli regulacyjnych.

1a. Utrzymywanie wód ma na celu zapewnienie:

- 1) swobodnego przepływu wód przez usuwanie z koryt cieków przeszkód naturalnych oraz wynikających z działalności człowieka,
- 2) spływu lodów oraz przeciwdziałanie powstawaniu niekorzystnych zjawisk lodowych,
- 3) właściwych warunków korzystania z wód, w tym utrzymywanie lustra wody na poziomie umożliwiającym funkcjonowanie urządzeń wodnych, obiektów mostowych, rurociągów, linii energetycznych, linii telekomunikacyjnych oraz innych urządzeń,
- 4) właściwych parametrów technicznych dróg wodnych,
- 5) właściwego działania urządzeń wodnych, a w szczególności ich odpowiedniego stanu technicznego i funkcjonalnego,
- 6) odpowiedniego stanu technicznego i funkcjonalnego urządzeń melioracji wodnych oraz utrzymanie stosunków wodnych kształtowanych przez te urządzenia

- nie powodując nieodwracalnego naruszenia stanu gleby, fauny, flory lub krajobrazu.

Działania w wodach - procedura decyzji 118

Ustawa o ochronie przyrody

Art. 118.1. Prowadzenie robót polegających na regulacji wód oraz budowie wałów przeciwpowodziowych, a także robót melioracyjnych, odwodnień budowlanych, oraz innych robót ziemnych zmieniających stosunki wodne - na terenach o szczególnych wartościach przyrodniczych, zwłaszcza na terenach, na których znajdują się skupienia roślinności o szczególnej wartości z punktu widzenia przyrodniczego, terenach o walorach krajobrazowych i ekologicznych, terenach masowych lęgów ptactwa, występowania skupień gatunków chronionych oraz tarlisk, zimowisk, przepławek i miejsc masowej migracji ryb i innych organizmów wodnych, następuje na podstawie decyzji regionalnego dyrektora ochrony środowiska, który ustala warunki prowadzenia robót.

2. Wydanie decyzji, o której mowa w ust. 1, następuje przed uzyskaniem pozwolenia na budowę na podstawie rozdziału 4 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane.

Działania w wodach - procedura decyzji 118

- Dotyczy także odmulania po długim zamuleniu
Wyrok WSA w Warszawie IV SA/Wa 1777/08 z 4 maja 2009, potwierdzony przez NSA
- Dotyczy także prac utrzymaniowych
- Nie tylko dla prac wymagających pozwolenia na budowę
- Zmienić stosunki wodne = także przywrócić stan projektowy
- Wszystkie obszary „cenne przyrodniczo”, nie tylko formy ochrony przyrody
- RDOŚ
- Może odmówić, jeśli nie da się pogodzić z wymogami ochrony środowiska
- W procedurze może być ocena Natura 2000

Inwestycje w wodach - pozwolenie wodnoprawne

Wymagane na szczególne korzystanie z wód, wykonanie urządzeń wodnych

Niewymagane na odmulanie (wydobywanie z wód materiałów w związku z utrzymaniem, remontem urządzeń wodnych...

Art. 126 PW: Wydania pozwolenia wodnoprawnego odmawia się, jeżeli: ... projektowany sposób korzystania z wody narusza ustalenia ... planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, z wyjątkiem okoliczności, o których mowa w art. 38j ...

Art. 136 PW: Pozwolenie wodnoprawne można cofnąć lub ograniczyć bez odszkodowania, jeżeli: ... jest to konieczne dla osiągnięcia celów środowiskowych w zakresie wynikającym z planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, warunków korzystania z wód regionu wodnego lub warunków korzystania z wód zlewni i uzasadnione wynikami monitoringu wód.

Działania w wodach - przepisy o ochronie gatunkowej

Gatunki chronione w wodach to np.:

- hildebrandtia rzeczna, włosieniczniki (z wyjątkiem krążkolistnego), kotewka orzech wodny, grzybieńczyk wodny, grążele, grzybienie,
- ważki: np. trzepla zielona, szklarnik leśny, łątka zielona, łątka ozdobna,
- małże: skójką gruboskorupowa, szczeżuja spłaszczona, szczeżuja wielka, gałeczka rzeczna,
- minogi
- ryby: np. kielb białopłetwy, kielb Kesslera, piekielnica, różanka, kozy, śliz, głowacz białopłetwy, głowacz pręgopłetwy
- bóbr, wydra
- ptaki związane z biotopami nadrzeczными: np. zimorodek, rybitwy i mewy, dzięcioły (w zadrzewieniach nadrzecznych), gągoł (gniazda w dziuplach drzew nadrzecznych).

Działania w wodach - przepisy o ochronie gatunkowej

Gdy konieczne naruszenie zakazów o ochronie gatunkowej (np. niszczenie okazów lub siedlisk gatunków chronionych) - konieczne zezwolenie na odstępstwo

- Wydaje RDOS lub GDOŚ (zależnie od charakteru odstępstwa).
- Tylko gdy brak alternatyw i nie ma zagrożenia dla gatunku chronionego.
- Tylko z określonych powodów, w szczególności z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogów o charakterze społecznym lub gospodarczym lub wymogów związanych z korzystnymi skutkami o podstawowym znaczeniu dla środowiska, albo z ochrony bezpieczeństwa powszechnego.
- Działanie bez zezwolenia jest wykroczeniem lub przestępstwem
- Niektóre gatunki są

Wodne gatunki chronione

S. Czachorowski, Wikimedia Commons

Hildebrandtia rivularis

Wodne gatunki chronione

Lamiot, Wikimedia Commons

Włosieniczniki (tu: w. rzeczny, *Ranunculus fluitans*)

Wodne gatunki chronione

Cephas, Wikimedia Commons

Przykuta, Wikimedia Commons

Grażel żółty *Nuphar luteum*

Wodne gatunki chronione

Christian Fischer, Wikimedia Commons

Żaba moczarowa *Rana arvalis*

Wodne gatunki chronione

Piet Spaans [Vindiflavis](#), Wikimedia Commons

Żaba trawna *Rana temporaria*

Wodne gatunki chronione

Renard, Wikimedia Commons

Zalotka spłaszczona *Leucorrhinia caudalis*

Wodne gatunki chronione

Varel, Wikimedia Commons

Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*

Wodne gatunki chronione

Aiwok, Wikimedia Commons

Żagnica zielona *Aeschna viridis*

Wodne gatunki chronione

Emma Versteegh , Wikimedia Commons

Skójka gruboskorupowa *Unio crassus*

Wodne gatunki chronione

Tom Meijer, Wikimedia Commons

Szczeżuja spłaszczona *Anodonta complanata*

Wodne gatunki chronione

Koza *Cobitis taenia*

Wodne gatunki chronione

Tilt Hunt, Wikimedia Commons

Piskorz *Misgurnus fossilis*

Wodne gatunki chronione

M. Buschmann, Wikimedia commons

Minogi (tu: minóg rzeczny *Lampetra fluviatilis*)

Wodne gatunki chronione

Hans Hillewaert, Wikimedia Commons

Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*

Wodne gatunki chronione

Marek Szczepanek, Wikimedia Commons

Zimorodek *Alcedo atthis*

Wodne gatunki chronione

*Bóbr *Castor fiber**

Przepisy o wycinaniu drzew

..są częścią ‘strefy brzegowej’ - elementu jakości; mogą być siedliskiem gat. chronionych

Przepisy o wycinaniu drzew

Nie wymaga zezwolenia, gdy

- Drzewa w lasach
- Drzewa do 10 lat
- Drzewa owocowe
- Drzewa usuwane na podstawie decyzji właściwego organu z obszarów położonych między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego, z wałów przeciwpowodziowych i terenów w odległości mniejszej niż 3 m od stopy wału.
- Drzewa usuwane na podstawie decyzji właściwego organu ze względu na potrzeby związane z utrzymaniem urządzeń melioracji wodnych szczegółowych

Wymaga zezwolenia wójta/burmistrza, gdy

- Wszystkie pozostałe sytuacje
(zwolnienie z opłat, jeżeli uzyskano zezwolenie i usunięcie było związane z regulacją i utrzymaniem koryt cieków naturalnych, wykonywaniem i utrzymaniem urządzeń wodnych służących kształtowaniu zasobów wodnych oraz ochronie przeciwpowodziowej w zakresie niezbędnym do wykonania i utrzymania tych urządzeń)

Więcej ...

EUROPEAN COMMISSION
 DIRECTORATE-GENERAL ENVIRONMENT
 Directorate B – Nature
EMV B.3 – Natura 2000
 Directorate D – Water, Chemicals & Biotechnology
 EMV D.1 – Water
 Directorate A – Legal Affairs and Consolida
 EMV A.1 – Enforcement, infringements coordination and legal
 EMV A.2 – Compliance promotion, governance and legal review

Links between the Water Framework Directive (2000/60/EC) and Nature Directives (Birds Directive 79/409/EEC and Habitats Directive 92/43/EEC)
 Frequently Asked Questions
 Contents

1	Introduction and aim of this paper	3
2	WFD and BHD objectives and their links	4
2.1	Which Natura 2000 areas does the WFD address?	4
2.2	Which are the links between the objectives of WFD and BHD?	5
2.3	If there are two different objectives for a water body, which one applies?	5
2.4	By when must the BHD and WFD objectives for water-dependent Natura 2000 sites be reached?	6
2.5	Is there a possibility to phase the achievements of BHD to 2021 or 2027 as in WFD?	6
3	Differences in the scope of WFD and BHD	7
3.1	Which are the objects / management units addressed in the directives?	7
3.2	What is the difference between the species / biological quality elements addressed in WFD and BHD?	8
3.3	What is the relationship between good ecological status/potential of the WFD and favourable conservation status of BHD?	9

NATURA 2000
 i inne wymagania europejskiej ochrony przyrody –
NIEZBĘDNIK PRZYRODNIKA

WYDAWNICTWO KLUBU PRZYRODNIKÓW
 ŚMIBODZIN 2013

Jak się troszczyć o rzekę
 na podstawie prawa Unii Europejskiej
 Wskazówki dla przyrodników
 Wersja 15 kwi 2011

Transponowanie do polskiego prawa tzw. Ramowej Dyrektywy Wodnej (dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej), oraz stopniowe wdrażanie zasad ochrony sieci Natura 2000, stwarza nowe możliwości ochrony przyrody – w tym ochrony ekosystemów rzecznych. Warto poznać te możliwości, a także podstawowe pojęcia i zasady wynikające z dyrektyw.

1. Cel środowiskowy dla rzeki

Obowiązki względem naszych rzek, ciągłe na Polskę w związku z Ramową Dyrektywą Wodną, zależą od zapisów w tzw. planach gospodarowania wodami w dorzeczu. Plany takie – odpowiednio dla każdego z dorzeczy Wisły, Odry, Jarty, Świszkiej, Pręgi, Niemna, Duzaju, Dniestru, Łaby, Ucker – zostały zatwierdzone przez Radę Ministrów 22 lutego 2011 r. Każda rzeka podzielona jest na odcinki, tzw. „jednostki części wód”. Załącznikiem do każdego planu jest tabela wyliczająca wszystkie „jednostki części wód” w dorzeczu i podająca podstawowe informacje o nich.

Zobowiązaniem Polski jest osiagniecie, dla każdej tzw. „jednostki części wód” tzw. celu środowiskowego. Cel ten zależy od szczegółowych zapisów w tej tabeli, a także od ew. położenia rzeki w obszarach chronionych (w tym obszarach Natura 2000).

Aby domyślić się, jaki jest cel środowiskowy dla Twojej rzeki:

1. Sprawdź, jak sklasyfikowano rzekę (a dokładniej „jednostkę części wód” - może to być cała rzeka lub jej odcinek) w planie gospodarowania wodami w dorzeczu.
2. Sprawdź, czy w planie gospodarowania wodami w dorzeczu, dla odpowiedniej „jednostki części wód” zapisano derogację „typu 4(5)” bądź „typu 4(7)”.

Dziękuję za uwagę

Paweł Pawlaczyk
Klub Przyrodników
pawpawla@wp.pl